

*Στο Γιαννάκι,
Με αγάπη, Μπίλ*

ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΣ ΛΟΓΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ ΗΡΩΑ ΚΥΡΙΑΚΟ ΜΑΤΣΗ
ΣΕ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΑΝ Ο ΕΘΝΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
"ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΜΑΤΣΗΣ" ΚΑΙ Ο ΣΑΠΕΛ ΣΤΟΝ ΙΕΡΟ ΝΑΟ
ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ ΠΕΤΡΟΥ ΚΑΙ ΠΑΥΛΟΥ ΛΕΜΕΣΟΥ

Κυριακή, 19 Νοεμβρίου 1995.

"Κυνηγητής στάθης, ώ θάνατε
των αμαράντων....
έδωσες στ' όνειρο φτερά
άτρομο παλλικάρι,
λεβεντομάνας βύζαγμα,
θήριεμα άγριας λάβας,
τρανής γενιάς καμάρι."

Με αυτούς τους δικούς του πύρινους στίχους χαιρετούμε κι' εμείς τον γίγαντα φρούραρχο του Πενταδάκτυλου Κυριάκο Μάτση στο σημερινό του μνημόσυνο. Τους έγραψε ο ίδιος σε στιγμές πόνου και συγκλονισμού αλλά και περηφάνιας για τους αϊτούς του Λιοπετρίου την επόμενη της μεγάλης μάχης.

Στη χορεία των μαχητών του απελευθερωτικού αγώνα της ΕΟΚΑ εξέχουσα θέση κατέχει ο ήρωας Κυριάκος Χριστοφή Μάτσης από την ηρωτόκο κοινότητα του Παλαιχωριού. Στάθηκε με το έργο και τη θυσία του κολώνα δωρική, στέρα, βαριά κι' αμετακίνητη όπως τα γκρίζα βουνά του χωριού του κι' όπως τα βράχια του δικού του Πενταδάκτυλου για ν' ακουμπάμε εμείς, να στερεωνόμαστε, να

αισθανόμαστε ασφάλεια, να ξαποστήνουμε στον ανάντι δρόμο της ανηφορικής μας πορείας για δικαίωση και λευτεριά.

Στις κρίσιμες ώρες που περνά ο τόπος μας η τέλεση μνημοσύνων για τους ηρωϊκούς νεκρούς του τιτάνιου και μοναδικού στην Ιστορία της Κύπρου αγώνα του 1955-59 δεν αποτελεί απλώς μια οφειλή. Είναι καθήκον και χρέος. Οι αθάνατοι δε χρειάζονται εγκώμια και επαίνους από θνητούς. Με λόγο, έργα, πράξεις και θυσίες απέδειξαν περίτρανα την αρετή τους. Είναι εμείς που χρειαζόμαστε τα μνημόσυνα των ηρώων για να στηρίξουμε τους κλυδωνιζόμενους εαυτούς μας, να αποκαθάρουμε τη ψυχή μας, να πάρουμε θάρρος κι' ελπίδα, ν' ανανεώσουμε την αυτοσυνείδησή μας.

Μεταφερόμαστε με το σημερινό μνημόσυνο στα χρόνια εκείνα που ένας λαός Ελληνικός, άπραγος στα έργα του πολέμου αλλά με ιστορία και παράδοση αιώνων και με τα στήθη φλογισμένα από το ακατάλυτο Ελληνικό πυρ κατέβαινε στα μαρμαρένια αλώνια της τιμής κι' έσερνε λεβεντιάς χορό, χορό θανάτου, για την απελευθέρωση της πατρώας γης που στέναζε υπό τον ζυγό του 'Αγγλου δυνάστη.

Σ' αυτό το χορό στάθηκε κορυφαίος πρωτοχορευτής ο Κυριάκος Μάτσης, η ιδανικότερη ίσως μορφή του αγώνα: "Στρατιώτης του καθήκοντος, αγνός, τίμιος, υπόδειγμα στους υφισταμένους, εμπυχωτής, γενναίος, συνετός, λάτρης της ελευθερίας" αναφέρει ο αρχηγός Διγενής για τον Κυριάκο. Πιστεύει βαθιά στο θεό. "Πνεύμα ο θεός" τονίζει συνέχεια στους συναγωνιστές του και ο κάθε άνθρωπος πρέπει να αγωνίζεται να πλησιάσει και να ταυτισθεί με το θεϊόν. Σε ώρες δύσκολες που άλλοι συναγωνιστές του κλονίζονται ο Κυριάκος τους αναλύει σχετικά κείμενα από την Αγία

Γραφή. Τόσο στα κρατητήρια της Κοκκινότριμηθιάς, στα οποία κλείστηκε για δέκα περίπου μήνες μετά τη σύλληψη του στις 6 του Γεννάρη 1956, όσο και στα κρησφύγετα μετά τη δραπέτευσή του εμψυχώνει και γαληνεύει ψυχές με την ανάλυση ψαλμών: "Εξεζήτησα τον Κύριον και επήκουσέ μου και εκ πασών των θλίψεων μου ερρύσατό με" τόνισε στο συναγωνιστή του αείμνητο Αντρέα Σοφλιόπουλο, όταν κατάφεραν να διασπάσουν τον κλοιό των Άγγλων στον Καραβά. Και για να αποστομώσει αυτούς που θεωρούσαν ακατάβλητο το δυνάστη πρόβαλλε το "ου σώζεται βασιλεύς δια την πολλήν αυτού δύναμιν και γίγας ου σωθήσεται εν πλήθει ισχύος αυτού". Ο Μάτσης ήταν ανυπέρβλητος οραματιστής. Αιχμαλώτιζε και το πιο άπιαστο όραμα, το προσγείωνε, το ταύτιζε με τα ανθρώπινα, το έκαμνε χειροπιαστό, το καθιστούσε εφαρμόσιμο. Δεν υπήρχαν αδύνατα και άπιαστα για τον Κυριάκο. Έβλεπε τη νίκη και τη θετική επίλυση όλων των προβλημάτων εφικτή αλλά και υποχρεωτική για τον κάθε άνθρωπο που διαθέτει ψυχισμό. "Το υπάρχειν εστί αγωνίζεσθαι, το ζην εστί νικάν". Με μεγάλα κεφαλαία γράμματα σημειώνει κατ' επανάληψη στα ημερολόγιά του "Όποιος δεν νικά δεν έχει δικαίωμα να ζη". Κι' ο ίδιος νίκησε και ντρόπλασε το δυνάστη με την όλη του συμπεριφορά και στάση κατά την κράτησή του στην Ομορφίτα και την ηρωϊκή του θυσία.

Ο Κυριάκος Μάτσης είναι γεννημένος ηγέτης. Επιβάλλεται εύκολα στο περιβάλλον του ως φοιτητής, ως γεωπόνος, ως αγωνιστής. Όλοι τον υπολογίζουν ακόμη κι οι διώκτες και οι βασανιστές του. "Δε μπορώ να σου ζητήσω πράγματα που δεν ανταποκρίνονται στη σταθερότητα του χαρακτήρος σου ως αγωνιστού και ως ανωτέρου ανθρώπου, διότι ουδέποτε είπτευσα ότι θα έπραττες κάτι τέτοιο" του γράφει τον Ιούνιο του 1958 ο ανακριτής του McGowan. Ο ίδιος

ο Χάρτιγκ ομολόγησε σε συνέντευξη που έδωσε χρόνια μετά την αποχώρησή του από την ενεργό υπηρεσία σε Κύπριο Ιστορικό μελετητή στο Λονδίνο ότι θεωρούσε τον Κυριάκο πολύ χαρισματική ηγετική φυσιογνωμία. Δήλωσε ο Χάρτιγκ πως θυμόταν ακόμη πόσο άβολα ένοιωσε μπροστά στη παρρησία του και στο θάρρος του Κυριάκου ν' απορρίψει την πρότασή του στα κρατητήρια της Ομορφίτας για θέσεις, εξασφαλισμένη άνετη ζωή και μισό εκατομμύριο λίρες με αντάλλαγμα πληροφορίες για το που βρισκόταν ο Διγενής. "Το πράον του χαρακτήρα του Κυριάκου, η τετράγωνη λογική του, το ήρεμο πρόσωπό του χάθηκαν στη στιγμή, συνέχισε ο 'Αγγλος στρατάρχης. Συνοφρυώθηκε, στάθηκε απότομα όρθιος, ύψωσε τη φωνή του και κοφτά μου είπε: "Στρατάρχα μου, 'Ελληνες εσμεν. Ου περί χρημάτων τον αγώνα ποιούμεθα αλλά περί αρετής". Χαιρέτησε, γύρισε και με βήμα σταθερό και αποφασιστικό απομακρύνθηκε προς το διάδρομο που βρισκόταν το κελί του".

Ο Κυριάκος προσκύνησε της Ρωμοσύνης τα είδωλα και έμεινε σ' αυτά πιστός ως το τέλος. Αγάπησε και λάτρεψε με πάθος την Ελλάδα. Κι' ήταν η Ελλάδα του Μάτση Ιδέα που ξεπερνά χώρους και χρόνους, ένα σύνολο αρχών και αξιών που φρονιματίζουν, εμπνέουν, καθοδηγούν και οιστρηλατούν όσους τις αποδέχονται σε ύψη ουρανοφόρα. Η Ιδέα-Ελλάδα του Μάτση ήταν μόνιμος και εμμανής έρωσ προς το Αγαθόν και το Ωραίον, ήταν ηθική τελείωση, ήταν θέαση αλλά και βίωση ελευθερίας. Γι' αυτήν την Ιδέα-Ελλάδα είχε ουσία και περιεχόμενο και η ζωή και ο θάνατος. Και η θυσία για την Ιδέα-Ελλάδα, για τα όσια και τα ιερά της φυλής θεωρεί ο Κυριάκος πως είναι χρέος του κάθε 'Ελληνα. Ο ίδιος εθελούσια και γενναία εξεπλήρωσε πριν 37 χρόνια με τη δική του θυσία στο Τουρκοκρατούμενο σήμερα Δίκωμο αυτό το χρέος για ν' αποδείξει

έμπρακτα ότι δεν υπήρξε μόνον "λόγων ρητήρ αλλά και έργων πρηκτήρ". Στην πρόσκληση των Άγγλων στρατιωτών να παραδοθεί, όταν ο εφιάλτης οδήγησε και υπέδειξε επακριβώς το κρησφύγετο, ο Κυριάκος απάντησε κοφτά: "Ζωντανός δε βγαίνω από το κρησφύγετό μου. Θα βγω πυροβολώντας". Την απόφαση να πεθάνει την είχε πάρει προ πολλού. Ο ίδιος είχε προβλέψει το θάνατό του, τον κατέγραψε στο ημερολόγιό του τονίζοντας πως "ένας ωραίος θάνατος είναι η ευγενέστερη πράξη της ζωής". Είχε αποδεχτεί και ενστερνισθεί πλήρως τα ιστορικά εθνικά μας πρότυπα: το Λεωνίδα, τον Παλαιολόγο, το Διάκο, τους Ελεύθερους Πολιορκημένους του Μεσολογγίου, τον φίλο του το Γρηγόρη Αυξεντίου. Το "Μολών Λαβέ" του Λεωνίδα ακούστηκε το ίδιο παλληκαρίσια και το ίδιο στεντόρια στο Δίκωμο όπως και στις Θερμοπύλες.

Ο ήρωας Μάτσης, όπως και όλοι οι άλλοι αγωνιστές του 55-59, νεκροί και ζώντες, δεν ήταν δημιούργημα της στιγμής όπως ούτε ο ξεσηκωμός του 1955 δεν ήταν τυχαίο γεγονός. Υπήρξαν και ο αγώνας και οι αγωνιστές το αποτέλεσμα μιας μακράς και επίμονης ψυχικής προπαρασκευής του Κυπριακού Ελληνισμού. Η βαθειά πίστη στο θεό, η άμετρη λατρεία προς την Ελλάδα, η ανθρωπιά, η αποδοχή και πιστή εφαρμογή όλων των αρχών και αξιών που χαρακτηρίζουν τους Έλληνες βιώνονταν καθημερινά, χωρίς παρέκκλιση, από όλα τα μέλη της οικογένειας του Χριστοφή και της Κυριακούς Μάτση. Το ευρύτερο κοινωνικό και σχολικό περιβάλλον του Παλαιχωριού πρώτα και της Αμμοχώστου ύστερα μύριζαν και πρόβαλλαν Χριστό και Ελλάδα. Με στέρεα θεμέλια μεγάλωνε ο Κυπριώτης Ελληνισμός τη νέα γενιά, τη γενιά του Κυριάκου Μάτση, του Αυξεντίου, του Καραολή, του Παλληκαρίδη. Η γενιά του 55 ανδρώθηκε σε μια περίοδο που το έπος του 40 πρόβαλλε πιο λαμπρή και πιο πανώρια την Ελλάδα. Όλοι

γενικά οι παράγοντες φώτιζαν το λογισμό και συνδαύλιζαν το όνειρο για την απελευθέρωση της Κύπρου και την ενσωμάτωσή της στον Εθνικό κορμό. Δεν είναι ανεξήγητο γιατί νέοι με την ευφυΐα, την προσωπικότητα, τα στέρεα θεμέλια, το ηθικό ανάστημα, τους οραματισμούς και τις προσδοκίες του Κυριάκου Μάτση ανέβηκαν τάχιστα τα σκαλοπάτια της αρετής και κατέστησαν λυδάλματα, πρότυπα ζωής, πρόσωπα θρύλου για το έθνος των Ελλήνων. Ξεπέρασαν τον χοϊκό εαυτό τους στα κρατητήρια, άντεξαν στο σκοτάδι, στην υγρασία, στην αγωνία και στην μοναξιά του κρησφύγετου, δρασκέλισαν ψύχραιμοι και ευθυτενείς το κατώφλι της αγχόνης, έστησαν βωμούς και προσκυνητάρια παλληκαριάς για το έθνος στο Δίκωμο, στο Μαχειρά, στο Λιοπέτρι. Τον Ελληνικό όμως τρόπο ζωής αλλά και θανής δεν τον κληρονόμησαν απλώς ο Κυριάκος Μάτσης και οι άλλοι συναγωνιστές του από τους γονείς, τους δασκάλους, την παράδοση και την περιβάλλουσα αυτούς ιστορική πραγματικότητα. Αγωνίστηκαν να τον κατανοήσουν, να τον ενστερνισθούν και να τον αναγάγουν σε τελειότητα με τους αγώνες, το δάκρυ και τον ηρωϊκό τους θάνατο. Στις δικές μας προσπάθειες για κατάκτηση του Ελληνικού τρόπου ζωής, σεμνές κι' αγέραστες μορφές σαν αυτή του Κυριάκου Μάτση θα ακτινοβολούν και θα μας φωτίζουν το δρόμο. Και θα ξυπνά ο Κυριάκος από το φυλακισμένο μνήμα και θα τρέχει κατά τον ποιητή "όπου είν' αντίσταση, σταυρός, αγρύπνια, σπαθί, δρόμος.". Και θα είναι ο Μάτσης πνεύμα, ψυχή που θα εμπνέει και θα ζωντανεύει και θα ορθώνει ψυχές Ελλήνων, πάντα του έθνους καστροφύλακας, πιστός της Ρωμοσύνης.

Μνημονεύοντες σήμερα τους αγώνες και τη θυσία του Κυριάκου Μάτση καλούμεθα να συνειδητοποιήσουμε πλήρως πως η Κύπρος κινδυνεύει. Δικές μας παραλείψεις, λάθη και πάθη αλλά και άνομα

συμφέροντα ξένων μας οδήγησαν στη σημερινή τραγική μας θέση. Ο εχθρός δεν είναι πλέον προ των πυλών. Είναι μέσα από τα τείχη και στα σπίτια μας. Τα ιερά μας και τα όσιά μας, οι τάφοι των γονιών μας βεβηλώνονται και καταστρέφονται. Ο Τούρκος μέσα σε είκοσι χρόνια κατάφερε ξεδιάντροπα να ξεριζώσει και να ξεπαστρέψει την Ελληνική παρουσία τριών χιλιετηρίδων στο βόρειο μέρος της πατρίδας μας. Το αύριο το δικό μας αλλά και του ευρύτερου Ελληνισμού είναι αβέβαιο. Η κρίση αρχών και αξιών που μας δέρνει εντεύθεν και εκείθεν του Αιγαίου μας έκαμε μικρόψυχους και εμεγιστοποίησε τις ανθρώπινες και εθνικές μας αδυναμίες. Στον αγώνα για εθνική επιβίωση δεν είναι ο ευδαιμονισμός κι' ο άκρατος καταναλωτισμός που θα μας σώσουν, ούτε βέβαια η νόθευση της εθνικής μας ταυτότητας και των εθνικών μας ιδεωδών. Είναι η εμμονή στα ιδανικά μας, είναι η ομοψυχία, είναι το ήθος, η τόλμη, η αρετή, η διάθεση για αγώνες και για θυσίες που θα μας βγάλουν από τα αδιέξοδα. Χρειαζόμαστε έρμα στη προσωπική, οικογενειακή, κοινωνική και πολιτική μας ζωή και σωστή γραμμή πλεύσης για να επιβιώσουμε στο τρικυμιώδες πέλαγος που απειλεί να μας καταποντίσει. Ας εμπνευσθούμε από την αρετή και τη θυσία του Κυριάκου που μας καλεί με τις γραπτές υποθήκες που μας κατέλιπε να βάλουμε την πατρίδα και το εθνικό συμφέρον πάνω από τους εαυτούς μας και τα ανθρώπινά μας πάθη. 'Όπου κι' αν πάμε κατά τον Κυριάκο Μάτση "θα μας τυραννούν οι μνήμες της Ελλάδας". 'Ηρωας σημαίνει αυτός που πέφτει για μια Ιδέα. Οι ιδέες μπροστά και πρώτες και μοναδικές. 'Όλοι και άρχοντες και αρχόμενοι το χρέος μας πρέπει να κάμουμε. Και θα το κάμουμε. Μόνο έτσι θα ξεπλύνουμε τη Ψυχή μας και τη γη μας.

Ανδρέας Γ. Καραγιώργης.